

De stem van ouders voor succesvolle samenwerking

**Sardes
Special**

Nummer 22
november 2017

Ouders en school: betrokken in dezelfde taal

⇒ Voortgezet onderwijs

Ouders willen hun kind graag helpen en ondersteunen tijdens de loopbaan in het voortgezet onderwijs. Maar zeker laagopgeleide, laaggeletterde en/of anderstalige ouders weten vaak niet goed hoe ze dat kunnen doen. Voor hen heeft het Kennisinstituut voor Taalontwikkeling ITTA (Universiteit van Amsterdam) de cursus *Mijn kind op de middelbare school* ontwikkeld. In dit artikel geven twee ontwikkelaars een korte introductie van deze oudercursus.

Elif en Yasin zijn de ouders van Daliyah (12), en zijn afkomstig uit Afghanistan. Elif werkt fulltime als buschauffeur en Yasin zorgt thuis voor hun vier kinderen. Daliyah is net begonnen in de brugklas van de middelbare school. Haar ouders vinden het heel belangrijk dat hun dochter onderwijs volgt. Zelf zijn ze in Afghanistan naar school geweest en hebben daardoor weinig kennis van en ervaring met het Nederlandse onderwijs.

De ouders van Daliyah hebben een uitnodiging voor een oudergesprek gekregen, voor na de eerste toetsweek, maar het is hun niet helemaal duidelijk wat er van hen wordt verwacht. Ze vertrouwen erop dat de docenten van Daliyah wel weten wat goed voor haar is. Yasin heeft een brief ontvangen van school over Magister; het ging onder meer over toegang tot de resultaten en de absentenregistratie. Ze vond het maar een lastige brief. Yasin zou, als ze kon, haar dochter wel willen helpen met haar huiswerk, omdat ze ziet dat Daliyah af en toe moeite heeft met bepaalde vakken en met haar

planning. Yasin is benaderd door de oudercoördinator voor een oudercursus, om kennis te maken met de gang van zaken op de middelbare school en om met andere ouders ervaringen uit te wisselen over het begeleiden van je opgroeiende kind tijdens deze nieuwe fase op school. Tijdens de cursus heeft ze kennisgemaakt met ouders van andere kinderen, en met hen ideeën over opvoeding en de samenwerking tussen school en ouders uitgewisseld. Zo heeft ze een beter beeld gekregen van hoe deze nieuwe school werkt en op welke manier zij haar dochter kan ondersteunen bij het leren en het volwassen worden; in gesprek blijven met je kind is het belangrijkste wat zij hiervan meeneemt.

Diversiteit

Het portret van Elif en Yasin is een typerend voorbeeld van ouders die hun kind graag willen helpen, maar niet goed weten hoe. Zo lopen er meer ouders rond met vragen over hoe zij hun kind kunnen begeleiden en ondersteunen in hun schoolloopbaan. Met name de overgang

van de basisschool naar het voortgezet onderwijs is een spannende periode, niet alleen voor het kind, maar zeker ook voor ouders. Er wordt opeens een beroep gedaan op (studie)vaardigheden die nog volop in ontwikkeling zijn, en dat geldt ook voor de sociaal-emotionele ontwikkeling.

Zo divers als de populatie kinderen op een middelbare school in Nederland, zo divers is ook de populatie ouders. Hoogopgeleid, laagopgeleid, anderstalig, Nederlandstalig: diversiteit alom. Wat de meeste ouders gemeen hebben, is dat zij hun kind zo goed mogelijk willen ondersteunen en begeleiden. Maar niet alle ouders zijn hiertoe voldoende toegerust; ouders zoals Elif en Yasin. Hun stem wordt nog onvoldoende gehoord. Een lagere taalvaardigheid, onzekerheid of onvoldoende kennis van het Nederlandse onderwijssysteem kan een reden zijn waarom deze ouders minder zichtbaar zijn. Om ouders voldoende toe te rusten voor de begeleiding van hun opgroeiende kind, heeft het ITTA in samenwerking met de Universiteit van Amsterdam (UvA) een cursus interactievaardigheden voor ouders in het voortgezet onderwijs ontwikkeld, *Mijn kind op de middelbare school*. Deze cursus is ontwikkeld in het kader van kortlopend NRO-onderzoek (Nationaal Regieorgaan Onderwijsresearch).

Capaciteiten van ouders versterken

Kinderen die opgroeien in een milieu met hoogopgeleide ouders krijgen over het algemeen veel prikkels om te leren, doordat de interactie tussen ouder en kind stimulerend en verdiepend is. Daarnaast kennen ouders de school, weten zij er hun weg te vinden en zijn ze bekend met de mogelijkheden binnen het Nederlandse onderwijssysteem.

Bij laagopgeleide ouders is de afstand tussen school- en thuismilieu groter en is de interactie tussen ouder en kind vaak concreter en directiever. Ook wordt er minder gedaan aan educatieve activiteiten en is er minder hulp bij

huiswerk. Niet uit onwil, maar uit onmacht of een gebrek aan zelfvertrouwen (Mesman, 2011; Leseman, 2007; Jansen, 2014). Ouders die zelf geen onderwijs in Nederland hebben genoten, zoals Elif en Yasin uit het voorbeeld, beheersen het Nederlands vaak niet als hun moedertaal, en zijn daarnaast meestal ook minder bekend met het Nederlandse onderwijssysteem. Ouders krijgen te maken met onbekende terminologie zoals absentenregistratie, Magister of studieloopbaanbegeleider. Welke verwachtingen een school van ouders heeft, en hoe goed de school hun hulp kan gebruiken, is voor ouders als Elif en Yasin niet altijd voldoende duidelijk.

Met name laagopgeleide ouders die anderstalig zijn en/of een beperkte taalvaardigheid hebben, hebben baat bij een passende benadering die aansluit bij hun kennis en (taal)vaardigheden. Door beter aan te sluiten bij hun capaciteiten en deze te versterken, kunnen ze toch als educatief partner van de school fungeren.

Betrokkenheid verandert

Waar kinderen op de basisschool het vaak leuk vinden als hun ouders op school komen, zoeken tieners naar meer zelfstandigheid. Zij hebben niet zo'n behoefte aan ouders die precies bijhouden wat ze op school uitspoken of die controleren of het huiswerk al dan niet correct is gemaakt. De invulling van effectieve ouderbetrokkenheid verandert dan ook gedurende de schoolloopbaan (Hill & Taylor, 2004). Hoe ouder een kind wordt, hoe meer de nadruk komt te liggen op het bevorderen van zijn onafhankelijkheid en zijn motivatie om schooltaken zelfstandig uit te voeren (Locke et al., 2016).

Hierin ligt voor ouders en school een uitdaging om de afstand tussen thuis en school te overbruggen en een passende rol voor de ouders te vinden. Scholen in het voortgezet onderwijs hebben te maken met achterblijvende leerprestaties van leerlingen en kunnen de hulp van ouders goed gebruiken.

Bij de opzet van de oudercursus *Mijn kind op de middelbare school* zijn de auteurs uitgegaan van wat ouders nodig hebben om op informele wijze met hun opgroeiende kind over school te spreken; hen op een coachende manier te ondersteunen bij schoolse taken; en hun aspiratie en motivatie te stimuleren. De focus ligt daarbij op de ontwikkeling van interactievaardigheden van ouders en kinderen om zo tot een verrijking van het educatief thuismilieu te komen. Daarbij gaat het voornamelijk om het voeren van gesprekken naar aanleiding van vakinhouden en interesses van het kind. Tijdens de cursus oefenen ouders vaardigheden zoals het stellen van prikkelende, informatieve vragen bij de leerstof zonder dat zij die leerstof zelf hoeven te begrijpen.

Vragen, ervaringen en interactievaardigheden

De cursus bestaat uit een serie van acht bijeenkomsten. Vragen en ervaringen van ouders vormen het startpunt van elke bijeenkomst. De cursus is zo opgezet dat hij eenvoudig is aan te passen aan een schoolspecifieke situatie of aan de taalvaardigheid van de ouders.

Hoe help ik mijn kind bij het huiswerk? is een vraag die bij veel ouders leeft. Zoals we eerder in dit artikel hebben geschreven, zitten tieners niet altijd te wachten op ouders die controleren of het huiswerk al dan niet correct is gemaakt. Toch hebben kinderen wel behoefte aan steun, maar niet zozeer op een controlerende manier. De cursisten leren hoe je je puber helpt om zelfstandig te studeren, en hoe je oog leert krijgen voor de behoefte aan autonomie die hij of zij heeft. Dat kan door bijvoorbeeld open vragen te stellen, en het kind zelf met een oplossing voor het plannen van huiswerk te laten komen. Er worden gesprekstips besproken en geoefend met de ouders over hoe zij een gesprek met hun kind kunnen voeren zonder dat er wordt getornd aan die behoefte aan autonomie.

Hoe ziet een lesdag van mijn kind er eigenlijk uit? In de cursus wordt telkens aandacht besteed aan alle drie de actoren uit de pedagogische driehoek, waaronder het kind. Vooral ouders die in Nederland geen onderwijs hebben genoten, weten niet echt hoe een reguliere schooldag er uitziet. Een filmpje kan dan een mooi instrument zijn om ouder en kind hierover met elkaar in gesprek te laten gaan. Een onderdeel van de cursus is dan ook dat leerlingen tijdens de mentorles een filmpje maken, om zo aan hun ouders te laten zien wat ze zoal doen op school. Zoiets is een mooi aanknopingspunt om de interactie tussen ouder en kind te stimuleren. Zo kunnen ze bijvoorbeeld met elkaar in gesprek over regels en afspraken die op school gelden, wie de verzuimcoördinator is en waar het lokaal is waar ze altijd mentorles hebben. Op een informele manier kunnen ouders kennismaken met het onderwijssysteem doordat verschillende actoren op school worden benoemd, hun kinderen laten zien van welke docenten ze les hebben en waar ze zitten tijdens de pauze.

Wat verwacht de mentor van mij tijdens het tienminutengesprek? Ook een vraag die bij ouders leeft, zoals uit het voorbeeld van Yasin al bleek. De school wordt vaak gezien als professioneel, een ouder kan zich afvragen wat zijn rol kan zijn en hier onzeker over zijn. In de cursus bespreken ze met elkaar hoe je een tienminutengesprek al kunt voorbereiden, kijken ze naar filmpjes en discussiëren ze over wat de functie van een dergelijk gesprek is en wat de rol van de ouder is. Of welke onderwerpen ze met een mentor kunnen bespreken. Het hoeft niet altijd te gaan over problemen, maar ook over iets wat je kind goed doet of waar het succesvol in is.

“Leren hoe je je puber helpt om zelfstandig te studeren”

Materialen voor de oudercursus

De oudercursus bestaat uit acht bijeenkomsten. Voor iedere bijeenkomst is oudermateriaal ontwikkeld, met achtergrondinformatie en tips voor ouder-kindgesprekken. Ook zijn er woordenlijsten beschikbaar bij het materiaal waarin schoolspecifieke kernbegrippen worden uitgelegd. Deze woordenlijsten zijn bedoeld voor ouders van wie het Nederlands niet de moedertaal is: ze zijn geschreven op taalniveau A2.

Naast het materiaal voor ouders is er per bijeenkomst ook een trainershandleiding. Hierin wordt eenvoudig beschreven wat het

beoogde doel is van de bijeenkomst in kwestie, welke stappen genomen moeten worden en hoe de trainer de deelnemers hierbij kan begeleiden. Aanvullend hierop biedt de trainershandleiding achtergrondinformatie bij de uitgangspunten van het materiaal. De trainershandleiding biedt zo veel houvast, dat de cursus ook gegeven zou kunnen worden door een oudercoördinator van de school zelf of door een externe organisatie.

De materialen van de oudercursus zijn vrij te verkrijgen via www.itta.uva.nl/projecten/ouders-en-school-samen-betrokken-60

**“Vragen en
ervaringen van
ouders zijn het
startpunt”**

Meer betrokken

Yasin is erg blij dat ze heeft deelgenomen aan de oudercursus. Vooral de oudercoördinator trok haar over de streep; ze gaf haar het gevoel te willen helpen zonder Yasin het gevoel te geven dat het raar was dat ze niet helemaal begreep hoe de nieuwe school van haar dochter werkt. Het uitwisselen van ervaringen en tips was zeer waardevol voor Yasin. Het gaf haar een fijn gevoel te weten dat er meer ouders zijn die tips kunnen gebruiken om hun kind te ondersteunen bij het leren; en te weten hoe zij omgaan met beginnend puberaal gedrag. De oudercoördinator bleek zelf ook moeder van vier kinderen te zijn, allemaal in de tienerleeftijd, en ook zij worstelde soms met de begeleiding van huiswerk. Yasin heeft het gevoel dat de afstand die ze eerst voelde nu verkleind is; ze weet wat er van haar dochter wordt verwacht op school en ze weet wie ze kan bereiken als ze een vraag heeft over school. Volgende week staat het eerste oudergesprek gepland met de nieuwe mentor van haar dochter. Ze verheugt zich er nu al op, de toetsweek heeft Dalayah inmiddels overigens glansrijk doorstaan.

N.B. Verdere aanbevelingen voor het opzetten van de oudercursus en bevindingen naar aanleiding van de pilot staan beschreven in het NRO-onderzoeksrapport IVOVO: Interactievevaardigheden voor ouders in het voortgezet onderwijs (2017).

Marlies Elderenbosch is adviseur bij het Kennisinstituut voor Taalontwikkeling ITTA. Daar werkt zij binnen de marktgroep Volwassenen, waar haar voornaamste aandachtspunten taal- en ouderbetrokkenheid, basisvaardigheden en volwasseneneducatie zijn.

Niki Moeken is adviseur bij het Kennisinstituut voor Taalontwikkeling ITTA, binnen de marktgroep Onderwijs. Zij houdt zich voornamelijk bezig met kwaliteitsverbetering in het vmbo, mbo en de ISK.

Bronnen

Elderenbosch, M., Moeken, N., Scheltinga, F. & Kuiken, F. (2017). *IVOVO: Interactievevaardigheden voor ouders in het voortgezet onderwijs*. Amsterdam: Kennisinstituut voor Taalontwikkeling ITTA UvA en Universiteit van Amsterdam.

Hill, N. E., & Taylor, L. C. (2004). *Parental school involvement and children's academic achievement: Pragmatics and issues*. *Current directions in psychological science*, 13(4), 161-164.

Janssen, M. (2014). *Children from low-income and immigrant backgrounds: to what extent are they at risk?* Nijmegen: Radboud Universiteit.

Leseman, P.P.M. (2007). *Achterstandenbeleid: voorbij de voor- en vroegschoolse periode*. In P.A.H. Van Lieshout, M.S.S. Van der Meij & J.C.I. De Pree (Red.), *Bouwstenen voor betrokken jeugdbeleid*. Amsterdam: Amsterdam University Press.

Locke, J.Y., Kavanagh, D.J. & Campbell, M.A. (2016). *Overparenting and homework: the student's task, but everyone's responsibility*. *Journal of psychologists and counsellors in schools*, 26 (1), 1-15.

Mesman, J. (2011). *Oud geleerd, jong gedaan*. *Het Jonge Kind* 11, 9-12.

Eerder verschenen Sardes Specials

Nummer 1, september 2006	Op weg naar zorgplicht en passend onderwijs
Nummer 2, april 2007	Positief Jeugdbeleid
Nummer 3, mei 2007	Stand van de achterstand
Nummer 4, mei 2008	Het grote debat over het kleine kind
Nummer 5, juni 2008	Toekomstbeelden van de brede school
Nummer 6, september 2008	Passend Onderwijs. Kansen in beeld!
Nummer 7, april 2009	Ideeën over het Bewijs voor Onderwijs
Nummer 8, maart 2010	Profileren en indiceren
Nummer 9, september 2010	Zelfsturing als basis voor de ontwikkeling van het kind
Nummer 10, november 2010	Talenten!
Nummer 11, april 2011	Gebouwen voor kinderen
Nummer 12, november 2011	Drie jaar!
Nummer 13, juni 2012	Ouderbetrokkenheid
Nummer 14, februari 2014	De effectieve leraar
Nummer 15, november 2014	Leertijdverlenging
Nummer 16, april 2015	Werken aan 21 ^{ste} -eeuwse vaardigheden
Nummer 17, november 2015	MBOnderwijs – Modellen en profielen
Nummer 18, mei 2016	Taal leren in authentieke contexten
Nummer 19, november 2016	Kind&Media #hetbegintmetopvoeden
Nummer 20, april 2017	Nieuwe ronde, gelijke kansen
Nummer 21, september 2017	Strategisch besturen in het onderwijs

Over Sardes

Onderzoeks- en adviesbureau Sardes wil de ontwikkelingskansen van kinderen en jongeren vergroten. Wij voelen ons betrokken bij maatschappelijke vraagstukken over onderwijs, opvang en opvoeding. Wij brengen wetenschap, beleid en praktijk bij elkaar en komen samen met opdrachtgevers tot adequate oplossingen en effectieve werkwijzen.

Sardes begeleidt innovatieprocessen en coördineert landelijke educatieve vernieuwingsprogramma's. Als netwerkorganisatie werken wij samen met organisaties die aanvullende diensten leveren. In het dynamische werkveld van onderwijs en jeugd wil Sardes een professionele en toonaangevende speler zijn, die vernieuwende ontwikkelingen aanjaagt, begeleidt en evalueert.

